

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי י"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ת"

מסכת עבודה זרה - דף לד

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

עיונים על הדף

מה לבש משה רבינו ב' ימי המילואים?

שאלו בני נזק את ר"ע אלו בגדים לבש משה רבינו בשבעת ימי המילואים. ולא היה בידו. הלך ר"ע ושאל בבית המדרש, ואמרו לו משה עבד בחלוק לבן, ורב כהנא למד שעבד בחלוק לבן שאין בו שפה.

בש"ת הרשב"א (א, מב) נשאל מה הביאור בדברי רב כהנא, דודאי אין הכוונה אלא לומר דזר הוא אצל בגדי כהונה דכתיב (שמות כח) לאהרן אחיך והוא להו למימר לא נשתמש משה בבגדי כהונה כלל.

מבאר הרשב"א, חלוק לבן גמרא וכן תמצא בפרושי הראב"ד ז"ל. ונראה דמשום דמעיל של כהן גדול תכלת נעשה של משה לבן להפריש ביניהן. ושאיין בו אימרא לומר שלא היתה לו אימרא תפורה אלא מעשה אורב כבגדי כהונה דכתיב בהו מעשה אורב.

בירושלמי (יומא א, א) תניא כל שבעת ימי המילואים היה משמש משה בכהונה גדולה ולא שרתה שכניה על ידו וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה ושימש שרתה שכניה על ידו מנלן דכתיב כי היום ד' נראה אליכם. ע"כ.

וכע"ז בזבחים (קא, ב) אמר רב משה רבינו כהן גדול וחולק בקדשי שמים היה שנאמר מאיל המילואים למשה היה מנה. ע"כ. ופסוק זה נאמר בשלהי פרשת צו (ח, טז) וע"ז אמר רב שלמשה היה דין כהן גדול א"כ מסתברא דקאי על המילואים בלבד. ובאמת יעוין שם לקמן קב, א שנחלקו בכך בברייתא י"א שהיה כהן רק בשבעת ימי המילואים, י"א שלא פסקה כהונה ממנו והוא היה כהן לעולם אלא לזרעו לא המשיכה. ושם בגמ' קא, ב יש דס"ל שמשה זר היה.

ויעוין ברש"י שהיה זר והותר בקודשים בימי המילואים. בגמ' בזבחים (ט, ב) ושם ברש"י וכמו"כ ברש"י עה"ת פרשת פקודי (מ, לא) מובאר שמשה היה כהן בשבעת ימי המילואים. וזאת למדו מדברי רבי יוסי בר"ח כל כיוור שאין בו כדי לקדש ארבעה כהנים ממנו אין מקדשין בו שנאמר ורחצו ממנו משה ואהרן ובניו. ועיי"ש ברש"י כאמור. אולם בשיטמ"ק הנדפס בצד הגליון אות ג כתב, אע"ג דמשה לוי היה מ"מ היה משמש ב' ימי המילואים. (ובבאר ע"י באבי עזרי ביאת מקדש פ"ה ה"ג) בגמ' לפנינו מובאר ברש"י (ד"ה משה) שזר היה ושימש ע"פ הדיבור אולם לא הוזכרו בו בגדים אלא רק באהרן כתיב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך. אולם שם בתוס' (ד"ה במה שמש) מובאר לשינויא קמא דמשה היה כהן כל מ' שנה והקשו בגמ' רק על שבעת ימי המילואים כיון דלא נתקדשו עדיין הבגדים.

מה דין חלב פרה ב"הודו?"

אמר רב אחדבוי בשם רב, קידש אשה בגללים של שור הנסקל שהוא איסורי הנאה, מקודשת. ואם קידש בגללי שור ע"ז, אינה מקודשת. מסברא, לבעלי השור של ע"ז נח לו ששור יראה שמן, ולא הגללים נאסרו, משא"כ בשור הנסקל. מפסוק, בע"ז אמר "לא ידבק בידך מאומה", ואילו לגבי שור הנסקל רק הבשר אסור "סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו".

מעתה יש לברר דין חלב שנחלב מפרה בהודו, בראש נקדים שהבעיה ב"חלב עכו"ם" אינה קשורה לעצם הענין הנלמד בסוגיא שלנו (אלא לסוגיא הבאה לה, ב) שהנושא הוא "עבודה זרה", חלב עכו"ם נאסר בחשש שחמא הגוי עירב בחלב מחלה חיות האסורות, אבל כאשר ישראל מגיח על החליבה בהזתה אין את הבעיה הנזכרת, וכאן אנו מגיעים לישראל מציאותית שיכולים להתקבל בהזתה של יחיים שנמצאים ברחבי העולם וכד', אמת, הם משגיחים על החליבה שתייה מבהמות טהורות, אבל יש מקומות כמו בהודו שהפרה משמשת לאליל ועבודה זרה, האם החלב מותר או אסור.

לשאלה זו מצאנו שנדרש הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל בספרו "הר צבי" (נ"ד קיח), בראשונה תביא מסוגיית הגמ' בתמורה (טז) שדרשו מפסוק "מן הבקר" כדי לפסול את הנעבד לקרבן לגבוה, א"כ משמע שלהדיוט אין איסור.

מ"מ נוקט שיש לעיין בשאלה זו מחמת הסוגיא שלנו, א"ר אחדבוי אמר רב המקדש בפרש של שור הנסקל מקודשת, בפרש של ע"ז אינה מקודשת, והגמ' ביארה ביאור לפי פסוק וביאור לפי סברא, ואמרו "איבעית אימא סברא גבי עגלי ע"ז ניחה ליה בנפחיה". מעתה יש לדון בחלב של פרה שיאסר בהנאה מהסיבה הנזכרת שנח לו בנפחה, שהרי זו הסיבה האוסרת את גללי הפרה, ומה לי פרשה מה לי חלב הכנסו בה.

מבאר ההר צבי שיש מקום לחלק בהגדרת האיסור בין עגלי עבודה זרה שרה שזכרנו את פרשם, לבין חלב בהמה. אותם עגלי עבודה זרה הם עצמם תקרובת ע"ז וכל הבהמה אסורה, ממילא יש לאסור את הגללים שאף הם בכלל ע"ז שהרי נח לבעליהם בנפח הנוסף שיש לבהמה.

אבל בפרה שהיא נעבדת, על הבהמה לא חל איסור הנגלה של עבודה זרה, יתכן שפרשה לא נאסרה ואף החלב לא יהיה אסור. ועיי"ש עוד שמביא ראיה מחולין ל, א. דן עוד בארוכה בסוגיא של וד הנעבדת האם מותר או אסור, ויש בגמ' בתמורה (ל, ב) ב' שיטות בענין, לדעת רבא בלשון הראשון וד הנעבדת מותר כיון שעבדו לאמה ולא לה, ושיטה שניה אוסרת מחמת שנח לבעלים בנפח הבהמה, הרי שגם נעבדת ולדה אסורה משום דנח לו בנפחה, א"כ יש לאסור את החלב מחמת זה הטעם.

ואין לומר שמה שאמרו שולד נעבדת אסור, הכוונה דווקא לגבוה אבל להדיוט הוא מותר, שהרי דימו לדין הגללים והנושא מחמת הנפח, א"כ כשם שפרש אסור להדיוט גם הולד אסור.

אבל בהכרח צריך לומר שכל הנושא הוא רק לגבי גבוה שהרי בעלי חיים של עבודה זרה לא נאסרים להדיוט, ובודאי שנעבד לא יהיה אסור להדיוט, והדמיון לפרש צ"ל רק לענין שיש שם נעבד גם על הולד, כמו שחל שם נעבד על הפרש, והולד דמי כפרש אבל לא לגמרי כפרש וכל אחד נדון בו לפי הלכתו, "פרש" שאינו בע"ח אסור גם בהנאה וגם להדיוט, אבל "ולד" שהוא בכלל בע"ח אינו אסור אלא לגבוה ולא להדיוט, וא"כ אין מכאן ראיה דחלב נעבדת אסורה בהנאה, דהא י"ל שמכיון שהולדה נעבד לא נאסר להדיוט, גם הטפל לא נאסר שלא יהא חמור מן העיקר, ומכיון שהבהמה מותרת להדיוט גם החלב מותר.

ומוסיף עוד שבאר ביגדון של נח לו בנפחה של הבהמה, שזה דווקא בפרש כמו שכתב רש"י לפנינו בסוגיא (ד"ה ניחא ליה) "שיהא נראה שמן לכך חייל שם איסור עבודת כוכבים על הפרש", ועל זה הדרך יהיה בוולד הנרבעת, שבאמת מוסיף מראה שכן לבהמה, אבל חלב הכנסו בכחל לבד לא שייך לומר שנח לו בניפחה שאין שינוי מראה בכל הבהמה.

שאלו בני נזק את ר"ע אם שייך לקבל תענית שעות, **היינו** לא אכל מתחילת היום ולא התכוון לתענית ומשעה שישית ומעלה כיוון לשם תענית. **לא** היה בידו תשובה. **שאלו** אותו האם קנקנים של עכו"ם מותרים או אסורים. **לא** היה בידו תשובה. **שאלוהו** אלו בגדים לבש משה רבינו בשבעת ימי המילואים. **ולא** היה בידו. **הלך ר"ע ושאל בבית המדרש**, ואמרו לו **א**. מתענים שעות, ואם השלים מתפלל ענונו. **ב**. קנקנים של עכו"ם לאחר יב' חודש מותרים. **ג**. משה עבד בחלוק לבן, ורב כהנא למד שעבד בחלוק לבן שאין בו שפה.

התבאר במשנה שנחלקו רבנן ור"מ לגבי חרצנים וזנים של עכו"ם האם אסורים בהנאה לגמרי, או יבשים מותרים. **ביאר רב יהודה בשם שמואל** את דברי הברייתא שכל **יב' חודש** הזנים והחרצנים מוגדרים כלחים, ולאחר יב' חודש הזנים הם יבשים. **אמר רבא אחא בריה דרב איקא**, פסולת של ענבים לאחר יב' חודש מותרת מחמת מותרים, התיירו אף באכילה.

אמר רב זביד, שמרים של יין של עכו"ם לאחר יב' התייבשו מהבלוע, והם מותרים. **אמר רב חביבא בנו של רבא** הקנקנים של של חרס של עכו"ם מותרים לאחר יב' חודש. **וכן התייר רב חביבא** לאחר יב' חודש את נודות היין של הולכי הדרכים שעשויים מעור עבה. **אמר רב אחא בריה דרב איקא**, פסולת של ענבים לאחר יב' חודש מותרת מחמת שהיא יבשה. **אמר רב אחא בריה דרבא**, קנקנים של חרס שחור, לאחר יב' חודש מותרים.

מורייס" (שומן דגים של עכו"ם), אסור בהנאה לר"מ, ולרבנן מותר בהנאה. **מבואר בברייתא** שמורייס של אומן מותר, **לא עושים** מורייס מדגים בטאים, ואין חשש של עירוב יין כיון שמקלקל את טעמו. **רבי יהודה בן נמליאל** אומר בשם רבי חנינא בן גמליאל, שאף "**חילק**" של אומן מותר, **היינו** דג הנקרא "סולתנית" שאין לו סימנים בעודו קטן וכאשר גדל יש לו סימנים, **ותתם עכ"ם** מערב בהם דגים טמאים, ואומן לו חסוד על זה.

למד אבימי בון של רבי אבהו, המורייס של אומן המותר זה דווקא **בפעם הראשונה** ושהשיטה שמתניחים מלח ומים על הדג להוציא שומנו, **אבל** בפעם השלישית אסור כיון שהם מניחים בו יין, כיון שאין הרבה שומן והיין לא גורם נזק.

פנינו מלאה במורייס באה לעיר עכו, הושיב רבי אבא מעכו שומרים כדי שלא יערבו **אמר לו רבא**, עד עתה מי שמר על המורייס. **אמר לו רבי אבא** שאין לחשוש, כיון שבקבוקו של הגוי שהביא את המורייס מחיר היין פי ארבע ממורייס, אבל עתה שהגיע לעכו והיין בזול יש לחוש שיערב יין. **שאל רבי ירמיה את רבי זירא**, מדוע לא נחשוש שעבר דרך העיר צור ושם היין זול וכבר עירב יין במורייס. **אמר לו** שאין לחוש לכך כיון שדרך היים לא נח להגיע לשם שיש שם עיקולי דרך והפרשת שלמים.

התבאר במשנה "בבית בית אנוייקי" **לדעת ר"מ** אסור אף בהנאה, **לדעת רבנן** אסור באכילה ומותר בהנאה. **ביאר ר"ל בדעת ר"מ** משום שרוב העגלים של אותה העיר נשחטים לע"ז. **שואלת הגמ'** אם עוסקים בדעת ר"מ לא צריך להגיע לרוב, **הרי** לדעתו אף חוששים למיעוט, **מבארת הגמ'** שאם היה **מיעוט עגלים** זה היה **מיעוט של מיעוט**, שהרי יש רוב עגלים שלא נשחטים לע"ז, **ויש שאר בהמות** שלא נשחטים לע"ז, וא"כ למיעוט של מיעוט לא חשש ר"מ (שהרי יתכן שהגבינה נעשתה בקובה של שאר בהמות), **ורק** מחמת רוב עגלים לע"ז, יעלה שיש מיעוט אחד שחושש לו ר"מ.

שאל רבי שמעון בר אליקים את ר"ל, מדוע יש לאסור את אותה גבינה מחמת שהשיטה לע"ז הרי שיטתך (ר"ל) להתייר, שהרי אם שחט בהמה ע"מ לזרוק דמה לע"ז וכו', **ר"י"ח אומר** כיון שלשיטתו מחשבים מעבודה לעבודה, שלומדים דיני עבודת חוץ מדיני פנים. אבל **לשיטת ר"ל** מותר אף באכילה שהרי מעשה אחד על צורך מעשה אחד לא אסור, **ר"ל ברוכס ששאל** שאלה הגונת, **ואמר לו שמדובר** ששחט שלם ע"ז ולא מדובר בחיטב מעבודה לעבודה לר"ל לא היה אסור.

התבאר במשנה ששאל רבי ישמעאל את רבי יהושע **מדוע אסור גבינות של עכו"ם וכו'**, ואם מחמת קיבת עגלי ע"ז הרי היה צריך להיות אסור בהנאה, וכו'. **אמר רב אחדבוי בשם רב**, קידש אשה **בגללים של שור הנסקל** שהוא איסורי הנאה, מקודשת. ואם קידש **בגללי שור ע"ז**, אינה מקודשת. **מסברא**, לבעלי השור של ע"ז נח לו ששור יראה שמן, ולא הגללים נאסרו, **משא"כ** בשור הנסקל. **מפסוק**, **בע"ז נאמר** "לא ידבק בידך מאומה", **ואילו לגבי שור הנסקל** רק הבשר אסור "סקול יסקל השור ולא יאכל את בשרו". **אמר רבא**, א"ת ב' ההלכות נלמד במשנה, **שאמר רבי ישמעאל** שאין לומר שאסור גבינת עכו"ם מחמת שמעמידים אותה בקיבת בבילה, שהרי קיבת עולה חמורה ולא אמרו שיש מעילה. **מבואר** שמותר הכנסו בתוך איסורי הנאה. **וכיון שאמר לו מחמת שמעמידים בקיבת ע"ז**, ושאל שא"כ יהיה אסור בהנאה, **מבואר** שכנסו בע"ז אסור.